

ทานช้างเผือก

ช้างปัจจัยนาเคนทร์กับการขอฝน

พิธีขอฝนอีกแบบหนึ่งที่น่าสนใจคือ การแห่ช้างแห่ผ้าที่เรียกว่าช้างปัจจัยนาเคนทร์ เป็นพิธีที่จัดขึ้นเนื่องจากจุดบั้งไฟแล้วฝนก็ยังไม่ตก แห่นางแมวแล้วฝนก็ยังไม่ตก เป็นงานที่จัดขึ้นในระดับตำบลหรืออำเภอเพราะมีผู้มาร่วมงานอย่างล้นหลาม แต่ก็ไม่ได้จัดบ่อยนัก

ช้างที่นำมาใช้แห่คือ ช้างปัจจัยนาเคนทร์หรือ ช้างปัจจัยนาค 2 ซึ่งเป็นช้างคู่บ้านคู่เมืองสีวิคูบารมีของพระเวสสันดร ตามปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระเวสสันดร ซึ่งเป็นชาดกที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าตั้งแต่ครั้งก่อนพุทธกาล ก่อนที่พระองค์จะได้มาเป็นพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานหรือทานบารมี โดยยกเนื้อเรื่องมาพอสังเขป คือเมืองสีวิ สีพี หรือสีวิหล้า3 มีกษัตริย์ปกครองคือพระเจ้าลัญชัยมีโอรสชื่อพระเวสสันดร ซึ่งต่อมาพระเวสสันดรแต่งงานกับนางมัทรี มีโอรสและธิดา 2 องค์ คือ พระกัณหา และพระชालี อยู่กินกันหลายปี พระเวสสันดรเองเป็นผู้ที่มักให้ทานอยู่เป็นนิจ บ้านเมือง อาณาประชาราษฎร์สุขสบายมาโดยตลอด ด้วยเพราะบุญญาบารมีของพระองค์ประกอบกับช้างคูบารมีคือช้างปัจจัยนาเคนทร์ที่ทุกคนเชื่อว่าช้างปัจจัยนาเคนทร์ทำให้บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์ การ

ให้ทานของพระเวสสันดรนั้นให้ได้ทุกอย่างด้วยความบริสุทธิ์ใจเพราะต้องการบำเพ็ญทานบารมีในชาติก่อนที่จะได้เป็นพระพุทธเจ้าในชาติต่อไป คือให้ได้แม้กระทั่งเมียและลูกที่เฒ่าชุกมาขอไปเลี้ยงและเอาไว้เป็นข้ารับใช้ ที่สำคัญพระเวสสันดรให้ช้างปัจจัยนาเคนทร์แก่บ้านเมืองอื่น เพราะบ้านเมืองที่แห้งแล้งฝนไม่ตกก็จะพากันมาทูลขอช้างปัจจัยนาเคนทร์ไปไว้ที่เมืองของตนจะได้ชุ่มชื้น เนื่องจากช้างปัจจัยนาเคนทร์อยู่ที่ใดที่นั้นก็จะอุดมสมบูรณ์ จึงมีแต่คนอยากได้และพระเวสสันดรก็ได้ให้ไปซึ่งฝ่ายพระเจ้าสฤษดิ์พระบิดาไม่ยอมเสียช้างปัจจัยนาเคนทร์ไป แต่พระเวสสันดรก็อยากให้ทานพระเจ้าสฤษดิ์จึงขับไล่พระเวสสันดร นางมัทรี กัณหาและซาลี ออกจากเมือง แต่ถึงกระนั้นพระเวสสันดรก็มีว่างเว้นจากการให้ทานพร้อมสิ่งสนองลูกเมียให้หมั่นให้ทานเรื่อยมา(สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/การขอฝน>)

อุปกรณ์

- รูปช้างเผือก 1 เชือก
- ต้นกล้วย ต้นอ้อย
- ช้อนน้อย
- ตุงยาว 1 วา 2 ฟืน
- สายสิญจ์
- แทนฐานพระพุทธรูป พระพุทธรูป
- หออุปคุต
- หออารักษ์บ้านเมือง
- แทนหอทำวทั้ง 4
- บาตร 4 ลูก ใส่ น้ำส้มป่อย
- กระจอมใส่เครื่องหอม
- หอบูชาเทวบุตร 2 หอ

สถานที่

กระทำพิธีที่ข่วงเมือง หรือข่วงหมู่บ้าน ตั้งเป็นปะรำโรงทาน ล้อมบริเวณที่จะตั้งช้างด้วยราชวัตร ผังต้นกล้วยต้นอ้อย ประดับด้วยช้อนน้อย ปักตุง 4 ตัวไว้ตามมุม นำรูปช้างตั้งไว้ในราชวัตร หันหน้าช้างไปทางทิศตะวันตก ทางด้านใต้ของช้างตั้งแทนพระพุทธรูปหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ทางด้านเหนือของช้าง ตั้งหออุปคุต หออารักษ์ หอแทนบูชาทำวทั้ง 4 ตั้งหอบัชชุนนะเทวบุตร ตั้งหอเวลาหกเทวบุตร ตั้งปะรำพิธีไม่ห่างจากที่ตั้งช้างมากนัก

พิธีกรรม

ทำพิธีที่ข่วงเมือง หรือข่วงหมู่บ้าน ตั้งเป็นปะรำโรงทาน ล้อมบริเวณที่จะตั้งช้างด้วยราชวัตร ผังต้นกล้วยต้นอ้อย ประดับด้วยช้อนน้อย ปักตุง 4 ตัวไว้ตามมุม นำรูปช้างตั้งไว้ในราชวัตร หันหน้าช้างไปทางทิศตะวันตก ทางด้านใต้ของช้างตั้งแทนพระพุทธรูปหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ทางด้านเหนือ

ของช้าง ตั้งหออุปคุต หออาร์กษ หอแท่นบูชาทำวทั้ง 4 ตั้งหอปรัชชนะเทวบุตร ตั้งหอวลาหกเทวบุตร ตั้งประรำพิธีไม่ห่างจากที่ตั้งช้างมากนัก

เมื่อได้เวลาที่จะกระทำพิธี อาราธนาพระพุทธรูปตั้งบนแท่น หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก นิมนต์พระสงฆ์เข้านั่งอาสนะ ให้พราหมณ์ 8 คนที่จะมารับทาน และชาวบ้านชาวเมืองเข้านั่งในประรำพิธี แล้วเอาสายสิญจน์เวียนรอบประรำ คือให้ทุกคนอยู่ภายในวงล้อมของสายสิญจน์ เอาสายสิญจน์ผูกคอรูปช้างแล้วทอดไปตามวงง ต่อไปที่พราหมณ์ 8 คนจับสายสิญจน์ไว้ จากนั้นให้พระริบศีล อาจารย์ยกเครื่องไปบูชาและกล่าวคำอาราธนาทำวทั้ง 4 กล่าวคำอาราธนาพระอุปคุต กล่าวคำเชิญอาร์กษ บ้านเมือง กล่าวคำบูชาปรัชชนะเทวบุตร กล่าวคำบูชาวลาหกเทวบุตร ตั้งบาตร 4 ลูกพร้อมทั้งผอบเครื่องหอม จากนั้นพระสงฆ์สวดมนต์ เมื่อสวดจบอาจารย์กล่าวคำโอกาสเวณทานรูปช้างให้กับพราหมณ์ทั้ง 8 คน แล้วถวายเครื่องไทยธรรมแก่พระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์ พระสงฆ์ให้พรต่อจากนั้นจึงนำน้ำส้มป่อยในบาตร 4 ลูกนั้น และเครื่องหอมประพรมให้เปียกชุ่มไปทั่วในประรำพิธี เมื่อได้กระทำพิธีตั้งนี้แล้ว เชื่อว่าฝนจะตกภายใน 3-7 วัน

ผู้เขียน : นายศรีเลา เกษพรหม

<http://www.sri.cmu.ac.th/~elanna/elanna51/cere/cere1-05.html>